

Și se dreptate. Ce-au înțeles cei vechi prin Dumnezeu?
O ~~ființă~~ Tot ce se poate să dea naștere ființelor,
să le dea viață, care ființe deci le părăsesc imposibile; de o le
lucra apoi sufletul. Zeul le trimete ploaia lină fecundă,
Zeul trimete tunetele, trăsnetele, fulgerile, vânturile.
Înlocuitorul acest cuvânt de zeu cu cel de natură; și
atunci vom avea o apropiere a teoriilor vechi cu
cele noi, și aici e lucrul știut că în urma unor fenomene
naturale avem toate manifestările atmosferice
sau de altă natură.

Rămân întrebarea; cum golul prin gol însuși a putut
de naștere materiei. Dar mai rău și o altă întrebare;
cine nașterea acea ființă inteligentă care din gol a putut
să clădească materia. Azi ce și în realitate nu se poate
răspunde la cele două întrebări.

Ce înaintea de a fi materie era golul iar nu
se știe; și totuși trebuie să fi fost așa că înaintea de
avea materie în dezordine ce a fost? Rămân să
ne întrebăm și noi ca Lucretius: ~~Prospastie, gemma,~~
"In prospastie, gemma, fu vorbă întins de apă"

Teorie modernă le Gustave Le Bon ar putea să ne
deă o explicație mai naturală: că ~~prin~~ din lumină e
stint că din nimic nu se poate face materie. Eu or
a spune că din condensarea nebuloselor a rezultat
soarii și planetele; dar nebuloselor de unde apar?
El ne explică cum în felul acesta: Ce început a
fost pacea care ^{interuptă} din anumite împrejurări
(cari or fi acelea?) a dat naștere mișcării și
mișcarea a creat materie. E puțin adevăr și
aici: E o zică teorie științifică: "Funcțiunea respira-
torială" și această pară să se apropie de a lui Gustave
Le Bon. Mai ales că filosoful francez aduce dovezi
unle științifice. Dar această teorie încă n'ar putea
nouă; Nirvana ne spune că existența lumii e un
vis al victor eterne", după cum ne e explică Luni-
nescă și că atunci când acest vis se va sfârși,
în sine împietate va reînape eterne pace". Noțiunea
această de "vis" este în sens poetic, căci Luninescu, de
unde am cunoscut unele teorii ludice, ne evind
cum și de unele citi innumile vedice, de luna seama

acestia îi încurajează în măgunte lor; și ~~în~~ ~~un~~ ~~stăru~~
sua ~~facem~~ să-mi explic acest lucru e frumusețea naturii;
soarele mureș, luna voluptoasă, noptile înstelate, cântul
prințietorii care încurajează pe idealismul celor alege
vesnic sperând în îmbunătățirea soartei omenesci.

Lumea e repopulată; mitologie și zei și Ovidiu se
mărginesc a poetiza un soarte omenesci în general ce
pe ne acum, ci numai anumite părți ale ei. Ast-fel
e uciderea șarpelui Python de către Appolo și schi,
și ^{și} gindcă oprea lumea de a culege prezicerile Delfin și,
prezicerea lui Io în junică de către Junone, pentru ca
iud aruse memoroul de a fi înbrtat de Jupiter, uciderea
lui Argos de către Mercur, care păzește pe Io din ordinea
Junonei, și care e ucis de Mercur sau, trimes de Jupiter,
Argos, având ochi pe tot corpul e transformat în păn.

Ovidiu se folosește de pentru o demonstrație facerea lumea
de teorie simplă, rezultă de multe popoare și amuse
ce înaintea ^{incivilitates} ~~era~~ ocupată de aceleaș corpuri sau mai
bric de aceleaș elemente ce se aveau între ele într-o
stare de dezordine, pe care trebuia să fie un zeu

ce să le așeze așa cum trebuie. Ce a fost însă
înainte de a exista. Chiar elementele dezordonate,
Orîd nu ne spune. În religie creștină găsim că ~~Deus~~
la începutul începuturilor a fost golul și neaptes veșnic,
ce se sustine și teoriile indiene și cele științifice de
azi. Dar a trebuit să fie tot un zeu ce să clădească
lumina așa cum e; și cuvîntul acestui zeu a hotărî
rât temelile universului. De aceea poate și evangheliștii
sîc: "he început era cuvîntul" etc. De aci teoriile se
desfoc; căi teorie lui Laplace readmiteînd existența
unui zeu și a cuvîntului hotărîtor, emiîntă că lumina
s'a creat prin ea însăși și arată chiar în norme științ.
Șie modul cum s'a format în ea. Contradicție
puternică între teoriile veclii și noi este însă că
prinsele s'întin existența absolută a unei ființe ce
s'a întencieze lumina, pe cîînd cele de al doilea cred
că lumina s'a format prin ele însăși. În lucrarea sa
"Sic cogito" Haqden șie cam în felul acesta: "Ce le
pasă știilor, lumii oare, că eu umnesc nature.
Dumnezeu; n'am voi să umnesc cum în ploce?"

1583/2

traduse, ne mai spune că în spațiul infinit, deși
în golul în care domnia pece, un punct s'a mișcat
în neșuri și devenind el total și chaosul unuia
sau creat universal. Teorie d-lui Helbon e deși cam
budistă; Ovidiu de sigur că ar fi putut s'o ^{curiositate}
Nu știu dacă e cunoscut-o, dar nici un ved, și că
doar că el nu insistă asupra unui lucru așa
de important. El era însă poetul; ce-i păse lui
că lucrurile s'a născut într'un fel sau într'altul;
poate că și-a ști și el că el nu e mare poet al nostru. ^{Le us și d'indica un zeu, ce, l'altu de sic}
^{de cal un vis} ^{parabed mei} ^{Oru uniu}
singurul lucru menirea lui era doar de a cânta
această facere a lumii, or cum s'ar fi prezentat
ea; lui nu-i trebuie adevărul unei teorii ci senzația
ce e descripție unei est-fel de teorii ar uaste în
imaginativă sa.

Și pentru-că Ovid ~~ar~~ era mai mult un poet ușor,
un cântăreț subtil al naturii și al oicărui frumosului,
pentru-că el nu aducea idei noi și nici un invente combina-
ții de poezie sau epopee, pentru-că el se mărginea
a cânta de obicei orice lucru învătăat sau văzut cu
ochii cântănd a-l immortaliza prin versuri frumoase

melodioso și prin figuri literare îndrăgite, se ne ^{supră}surpassă
în special cu forme în care și-a îmbriecat ~~capetele~~
lunarea sa.

Încele de la început invocatie acea :

„In uoce fert animus imitatas dicere formas
este de signu plinu de farures. Nu știu dacă, cu ele
începând ~~versul~~ & cum este reflexul ce-l ueste în
suflet sonoritatea versului antic, aceasta invocatie
& avut un răsunet adonc în spiritul ~~sa~~ meu;
sau poate e o întorsătură înăestrie de curinte.

Apoi descrierea lunii înainte de creatie e ^{pară} și
bine făcută; adesea are imagini vrednice de interes poetic:

Nec uoce crescendo reparabat cornu Phoebe.

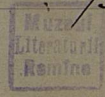
In urme avem & antiteze minunate

Frigide pugnantibus calidis, lumentis siccis
Mollis cum duris, sine pondere habentis pondus.

O imagine frumoasă avem în capitolul celor patru evri
Montibus in liquidas pinus descenderat undas

Apoi vine descrierea ouenirii în aceste epoci; două versuri
frumoase sunt de reținut:

15.83/3.

Non galeae, non ensis erant; sine uilitus usu

Mollis ^{signe} secum peragebant stis gentes ^{guptan} ^{pacem} ^{frat;} ^{inuide}

Apoi, mai fo

Ver erat aeternum, placidique ^{dulci} tepentibus ^{relectis} auris ^{in suploce}

Mulcebant ^{in uigilant} zephyri ^{affin} uatos ^{in uitate} sine ^{gama} semine ^{semita} flores etc ^{flouile}

Pecum q

Ipsa quoque ^{in uis} innumis, ^{scitit de uis} rostroque ^{ole asper} intacto, ^{nealms} nec ullis ^{si ole uis}

Sancis ^{ne part} vomeribus ^{plus} per se ^{ne uis uis} dabant omnia tellus

Apoi atunci cand vorbeste de consiliul zeilor ne da o
hiperbolă figură frumoasă

Terrificam ^{spandmator} capitis ^{al capului} concussit ^{in uitate} terque ^{de tergi} quaterque ^{de partaf}

Caesarem, ^{nomul} cumque ⁱⁿ terram, ^{care} iura, ^{precedul} sidere ^{cutremens} movit

Mi se pare însă deplasată comparația pe care o face
când vrea să arate că toți zeii se speriaseră de vorbele
lui Jupiter cu acea armată genială omenească care o-a
impresionat groaznic când o armată ne-reducătoare cântare
se stinge numele Roman prinuciderea lui Caesar. Deși
Caesar a fost un geniu, a cărei moarte a marcat atât prin
tragicul cât și prin glorie și măreție celui care i se
caușase această moarte, impresiunea puternică de sign

toate lumesc, dar ori cum ar fi impresia era cu mult
mai slabă de cât ce se vor fi avut-o Zeii atunci când
zeşul lor hotărăşea pierirea lumii întregi

O expresie frumoasă mai găsim în "Crimea lui Ly-
caon". Zeul porosteste cum a intrat în casa lui
Lycaon: ^{Amuzantul} ~~crepusculul~~ târziu, Duce, trăgea după el uşile:

"traherent cumi sera crepuscula noctem"

Apoi partea aceea când ne arată cum Lycaon devenise
lup:

Territus, ipse fuit, uastusque silentis ruris.
^{impresia} el ^{afuge} şi ^{găsim} tăcere răsunător
Exultat frustra ne loqui conatur; ab ipso
^{rocate} uilest şi în zăfăc ^{arvoni} incens, ^{dela} sine
Colligit os rabiei, solitaque cupidine caedis,
^{se strâmbă} gura ^{de uaine} obiaşit ^{de poftă} înocelului
Vertitur in pecudes, et nunc prope sanguine gaudet.
^{ce răsună} pe turme ^{şi o cum} linfe ^{de sânge} se hrăneşte

15583/4

Tută în loc în care ne spune că unui din Zeii nu erau
de părere lui Jupiter şi argumentul lor era: "bine ne va aduce
noastră temeră"? Ce şi când Zeii n'ar putea trăi fără temeră
muritorilor şi chiar de ai fi ase de sigur că un Zeu nu putea sta
la gânduri între 4 poşte de a respine fumul de ţigăre decât de e curioşi,
lumesc de criminali. A face de aceasta, Zeii nu puteau să se opună

sefului lor; prin zei sunt ființe superioare și repede înțelegătoare
de ce e bun și ce e rău. Așa că fiind unul nu putea să aducă
în sfârșit vre-~~un~~ fapt decizie rea care să găsească opuneri; și
ieră și, doică un Jupiter care ce se făcea un fel de suflet al co-
munității olimpice, ceilalți nebușându-se de seama scrupule copilărești,
ce li se vor fi iubit, se vor fi solidarizat cu el imediat; și
În sensul acesta d-l Coșbuc ne traduce din cauzitate, frumoasă
ființare:

Cei proști ca vite te'nteleg
Când le apui cuvântu'ntreg
Dar te'ntelegi cu ei cuminte
Numai din ochi fără cuvinte;

Și nu cred că zei ființe enigmatice să cadă în rândul celor
dintâi. De alt-fel această observație s-ar putea aplica
mitologiei în general.

Modul cum poetizează fulgerul e frumos:

"Săgețile fabricate de ucioarele ciclopilor, etc

Apoi când personalizează ^{vântul de apus} ~~vântul~~ Hustrul: Hustrul absoare
pe aripile sale umese, obrazu-i teribil e acoperit de o ceață
groasă, leabrele i-e încercate cu uși; ape curge din păr...

15583/5

cămuit, vor zădări pe frundea să, și din aripi și din sân
picură.

O altă parte frumoasă: Neptun lovind cu tridentul
pe pământ îl sîndue ast-fel că rîurile es din matca
lor.

De ai descrie merge teptat și interesat; vezi parca pe ai dispa-
sati, vezi moartea, cum se cătăre pe vârful copacilor sau cum
în luntre își cants salverea. Dar efectul ti-l strică cu ocl spirit
de prost gust în care ne spune de cel ce prindea peste în vârful
alunului. Partea aceasta strică tot efectul de mai înainte.

Revine apoi și ne dă iarăși imagini frumoase: et:

Nereidele aduina sub apă plumbăvile sacre, și carele și orogele.

Într'un loc, când Pyrus asiguna pe totie sa că ar fi urinat-o
locă să ar fi înecat, Ovid e acuzat de sentimentalism
exagerat. De sigur, partea aceasta pare sfârșită. Aceste,
cu însă cred, că un prin ea însăși, și prin faptul că e
prea des întrebuintate de unelști de prost gust cari, neavînd
imaginație dezvoltată, inventează subiecte de acestes cari
la urme urmei sunt așa de uzate că se pot numi cu
drept cuvînt "de bădîn". Pe vremea lui Ovid, desigur însă

ca un puteau fi socotite tot așa. Dacă totuși unelști aceste de
Joileton ce vor fi de acum înmănte, ~~și~~ ~~în~~ se vor apune
^{la acum} înmănte să trateze în felul lor ~~și~~ subiecte frumoase la fel
înfrunzi de regiune, cu ~~corcaci~~ cari în fruntea bandelor de piloți
se bat cu pași turești: nu cred că un Victor Hugo sau un
Lord Byron vor deveni prea de rând pentru cititorii viitorului.
În Werther, vedem un tânăr ce se sinucide pentru că înfrunzi
să se căsătorească cu un altă; subiectul acesta e așa de înfrunzător
în romanele cu fascicole și și în filmele de cinematograful,
că se pare cel mai banal lucru; și în Zierle ne aduc
publicate drame de acestea; și totuși, când citești acest
subiect tratat de GHOSTE ti se pare ceva nou.

Afară de aceste, ^{caracter} un ~~subiect~~ ~~ce~~ ~~se~~ ~~ovărește~~ ~~dupa~~ pentru că
înfrunzi lui murise, ~~mai~~ găsim și într-o unelă de Sardoveanu
ori cât eram obișnuiți cu subiectul acesta nu s'a p'ruit
nou; și în Quo Vadis, Liencievicz se foc pe Eunice,
și și dechide unele când văzuse că Petroniu luase depe
drumul spre țara umbrelor.

Așa că un faptu în sine e viaa lui Ovid; și modul
simplu cu care el e pus în gura lui Sto Denaloiu aceste

vorbe, cari ori cât de romantice ar fi, decât ar ști
să le expzezi, înșuțind mai ales asupra împrejurărilor,
ar fi foarte naturale.

Mai are un defect Ovid, atunci când la crearea oamu-
nilor de către Deucalion se pierde prea în multe detalii
anatomice, fără interes.

O parte frumoasă pe care Ovid a neglijat-o și
unde ar fi putut să-și arăte diligența, ar fi fost
acolo când Io, cătând în apă vede în locul clipei
ei frumoasă de nimfă, corpul ei de junică; părerea
de rău pe care o făcea ce ar străluci prin frumusețea
se oze în cât să zăpăcescă și pe un zeu și pe care
această femeie ar pierde-o la un moment dat și ar
fi fost via. Mai ales fiind atinse dragostea veștimen-
tă ce o au femeile de frumusețea lor. S'ar putea
și spune că Io fiind veș, nu putea să vorbească.
De, dar deși era junică, ce totuși păstra sufletul ei
de om și aceasta ne-o dovedește faptul că ea se ducea
printre surorile ei, se alătura de ele, înțelegea chiar ce
spuneau; și aci iar ar fi găsit un loc prețios de a

puterea necesară de inspirație pentru a verifica și
poetizarea vechilor legende eline, pe cari sufletul sau
il îndeamnă să le trateze.

Apoi intră de-a dreptul în tratat. Începe mai întâi
cu Chaosul, și sau mai bine descrierea golului autemer-
gător existenței lucrurilor; designu cuvântul gol este
deplasat dar fiind că Ovid spune că Chaosul era format
din aceleaz materii din care e compus astăzi universalul,
dar într-o stare iniformă; elementele componente ale
lucrurilor erau departate unele de altele fiind aucte-
cate neregulat așa că afinitățile era imposibile.

Un zeu însă așașe aște lucruri elemente în așa fel
că ele pot să-și ocupe locul predestinat spre a întrecia
existența lumii așa cum se prezintă ochilor noștri.

Odată corpurile luminate așașe est-fel în cât să poată
deveni mediu favorabil vieții, animalele încep să apară
rând pe rând, pentru că în urma omul să-și ia locul cel
imult între sf restul victuitorilor, menies lui fiind
de la începutul vescurilor de a putea să privească și înalte
întodeamă ochii spre soare, sau mai bine de a ținti

reșine idealul.

È fatal ca atunci când ființe superioare creșteră pe
 un, să-i dea acestuia o parte egală între semenii săi.
 prin zeu se înțelege ceva superior, o judecată dreaptă,
 un suflet nepărtinitor. Egalitatea deci se impune în prima
 cele dintâi timpuri ale omenirii; și odată cu ea și vîste
 acea fericită de paradis pe care omenii din trecut în
 necesitate lor resigăneau socotau ca a existat cîndva
 odată în timpurile primei formații a omenirii și
 pe care societatea de azi în credința, sau mai bine
 o amănîtoare parte a acestei societăți, în credința ei
 neluăm că idealul se poate transforma în realitate,
 o socotesc ce o lumină ce va răsări deodată în noaptea
 timpurilor viitoare. Era așa unîntă epocă de aur.

Cu vremea, această fericire dispare; omenii devin răi,
 sufletele se pervertesc și fantome săngeroase a războaielor
 încep să apară; omenii se dăruiesc între ei și epocă
 strălucită ^{de aur} lasă locul ei celei de argint, apoi celei de
 aramă și în urmă epocii de fier.

Credințe aceste existente și la alte popoare religii vetni,

dovedeste că sufletul omenească lăcrimă ce ar fi putut fi
ast-fel de existență; imaginațiile aprinse ale poetilor
străvechi la o înțelegere a acestei existențe, și poezii în scriptu-
rile lor de odată ^{de inspirație și o cultură veche} făceau pe contemporanii lor să dea între-
vadă întorcându-se. Ce n'a fost așa ceva, este absolut incontes-
tabil, dar ceea ce ^{Arta} este și va fi totdeauna e această iubire
sufletească de creație ^{creator al unei} și vătă iohane, care în credințele celor ce
l-au avut fie că a existat odată, fie că va exista de
acum înainte, dar care dovedește îndăpănat că în toate
timpurile a fost o nemulțumire vădită față de felul
cum a fost lădită societatea umană.

Dar de omul n'a înnoșit nici odată pe genul de ^{caușator}
al acestei epoci de fier; în zeul a oblat raul oamenilor,
ci omul însuși, omul, este oborât al ^{străvechiilor} ^{lor în} ^{caușator}
rice, el a sumbat averea semenului său, el, când s'a
creșut mai tare, a lovit în ^{cel slab} ^{semenul} său. Nature a
oblat omului de toate; el nu s'a mulțumit numai cu
statu și a răvrit la brumă a proapeliui. Așa că mitologia
^{cu grecii}, care deși pare o poezie, dar ^{totuși} ^{este} aprofundată;
^{copulține} multe multe adevăruri firești nu aușă pe zei

de amaraul epocii s'ampersase; i el susus, se da cauza-
torul ei. Aşa cã în mod fatal trebuie sã-şi atragã
ura zeilor; pãmântul stors de lâcomia rãvãntorului de
cãstig nu mai dã cu belug hrana, ~~se~~ holdele acaparate
numai de unii produc invidie celor cari nu le au; averile
urase ale cãtor-ve înghit venind pe cele mici; goana
se investe şi spectrul ei îngrozitor îngluite privirile îngro-
zite ale multimei. Natura, Zeii dãi, sunt superati.

~~Picãtele se înmultesc. Zeii oamezii se învãiesc tot mai
mult, Zeii îngrijati se consfãtuesc, aduc potepul; totul
dispare în adãmul apelor.~~
Explicaon se poate sa chise pe zeii ch. carnea de om se gãseste în
multe locuri; amestecã se acouare sunt
totu
ca fier

dar din toti oamezii trebuie sa fie şi unii buni;
lucru foarte natural. Aşa cã une de mirat cã o familie,
fie ea a lui Noe, fie a lui Deucalion se scape de apã
furioasã tot aşa precum în valurile lucrui pline de via,
adesea suflete idealiste pot se plutescã, aci omenitate,
aci liniştite, ce şi barce legendare în deluviul uitic, dar
rezultã neşutãre de mai bine dupã cum Deucalion şi
Pyrra visau reîntemeierea lumii.

Li doi pãrinti ai noii omenirii cer spatul zeilor şi

15783/8
Muzeei
Literari
Romani